

Megyei kór-körkép (4.)

Tanuljunk meg szeretni!

Olvastam egy érdekes tanulmányt. Amerikai kutatók majombébi fejlődését vizsgálták, méghozzá úgy, hogy volt, amelyik édesanyja karjai közt, gondos szeretettel élvezve töltötte napjait. A másikat agresszív mama „karmai közé” taszították, a harmadik számára egy puha anyagból készített műanya helyettesítette az igazit, másokat testvéreikkel zártak össze. Az eredmény? A gyermekét gyöngéd, szeretetteljes gondosággal körülvevő mama kölyke rohamosan elhagyta fejlődésében a többiekét. Ez az anya soha nem okozott fájdalmat a kis majomnak, ha fegyelmezte, akkor is finoman bánt vele. Három legfontosabb feladatát tökéletesen teljesítette. Megadta a bébinek elemi szükségleteit: szoptatta, és megfelelő hőmérsékleten tartotta. Ezzel együtt azonban az intim testi kapcsolatot is biztosította számára, ami nagyon fontosnak tűnik a majomgyerekek biztonságos fejlődése szempontjából — írják a kutatók. Végül ez a „jó anyatípus” megvédte békéjét a külvilág, általa még nem ismert minden veszélytől. A későbbiekben ez a majomgyerekek önéledelemben játszott, bizalommal fordult társai felé, agresszivitást nem tapasztaltak nála, s míg a többiek gyakran süllyedtek depresszióba, tőle ez idegen volt. S nem lehet véletlen az sem, hogy „fölnőttként” egyedül belőle vált kölykeiről meleg szeretettel gondoskodó anyja.

„Nem hisszük, hogy a majomokkal folytatott kutatások révén teljesen megérthetjük az emberi viselkedést, de létrehozhatunk egy ideális modellt, amely továbbfejlesztve közelebb hozhat a tisztá képhez” — írták a kutatók a „Learning to love” (Tanulni a szeretetet) című dolgozatukban.

Igen, nekünk, embereknek is meg kell tanulnunk szeretni. Úgy tűnik, sok minden bajunkra ez lenne a varázsszer, hiszen a szeretet hiánya káros folyamatok sorozatát indítja el már kora gyermekkorban, nem véletlen, hogy a szakemberek világszerte megfűtötték a harsogó szót, hogy a szeretet hiánya az anyatejes szoptatás fontossága mellett. Egyre elterjedtebb az a nézet, hogy az újszülöttet minél előbb az anyai mellre kell fektetni: jó ez a babának, s jó a mamának, ugyanis a közvetlen testi kontaktus hamarabb működésbe hozza a hormonokat, s elindul a tejelválasztás. Nem mellékes az érzelmi hatás sem: örömet idéz elő az anyában, hogy tehet valamit a gyerekeért. A boldog anya garancia arra, hogy kisfia, kislánya örömteljes életre alkalmas fölnötté válik. De az is statisztikai tény, hogy ötször annyi szoptatott meg az anyát a gyermek, akiket édesanyjuk nem szoptatott, mint azok, akik anyatejet kaptak — tudtam meg Boda professzortól. A megyében dolgozó védőnők kitarató munkájának is köszönhető országos első helyezésünk, amelyet azzal értünk el, hogy a csongrádi anyák a tavaly megszületett babák 52,5 százalékának három hónapos koráig anyatejet adtak. Jelentősen javítja a statisztikát az anyatejgyűjtő állományok jól szervezett munkája, s az anyák szolidaritása is.

A gyűjtés, illetve a gyűjtő jóvoltából az anyag-gyerekek meghiúsított kapcsolatát ma már nem szakítja szét erőszakkal a kényszer, hacsak nincsenek életét veszélyeztető gondjai az édesanyjának. A lehetőség tehát eddig az életkorig adott, hogy bárki, ha így áldozatok árán is, tovább mélyítse a gyermeke között kialakult szeretetet. Ezt a korszakot ma szeretésére nem zavarják meg végzetessé válható járvá-

nyok. Megyénkben a gyermekorvosi ellátás — az orvosok, a körzetek száma — jónak mondható. Más kérdés, hogy a rendelők felszereltsége, kényelme kívánivaló volt magá után, s hogy igazán nagy türelmet igényel a gyakran több órás várakozás. Az egymásra köhögő gyerekeken kívül ezt az éppen nem időmilliomos, munkába járó szülők sínylik meg leginkább.

A gyerekeknek 14 éves korukig, így vagy úgy, de van „gazdájuk”, aki betegség esetén szemmel tartja őket, az iskolaorvos pedig évenként szűri — többnyire osztályteremben, szertárban, műhelyben vagy könyvtárban — a tanintézetbe járókat. A serdülők azonban, akik egyre inkább kiesnek a szülőök látószögéből is, az egészségügyben is a senki földjére kerülnek. Papírforma szerint betegként a fölnöttek körzeti rendelőhöz tartoznak, ezek a már nem gyerekek, s még nem fölnöttek. Pont abban a korban, amikor a megkülönböztetett törődés ismét nagyon fontos lenne, a kelletnél kevesebb figyelem esik rájuk.

Előrelépésnek számít, hogy az 1983–84-es tanévtől kezdve főfoglalkozású ifjúsági orvosok végzik a gyógyító-megelőző munkát, a rehabilitációt és a gondozást a középiskolákban. S hogy ennek kiteljesítésére, az iskolaorvosi hivatás presztízsenek növelésére milyen nagy szükség van, bizonyítja ennek a korszakának az egészségi állapota. Tapasztalatainkról *Biró Klárát*, az iskola-egészségügyi szolgálat csoportvezető főorvosát kérdeztem.

Ebben a korban különösen nagy jelentőségű van a szűréseknek: egyes elváltozások ugyanis megfelelő beavatkozással ilyenkor visszafordíthatók. Gyakori orthopédiai jelenség a lúdtalp, a mellkas és a gerinc deformitásai, a tartási rendellenességek. A középiskolába kerülő szegedi tanuló fogazata általában jó, hiszen itt biztosítja ezt az iskolafogazást. A vidéki diák azonban nem részesült szervezett kezelésben, s túlterhelése miatt itt sem jut el az orvoshoz, legfeljebb akkor, amikor már késő, és ki kell húzni a beteg fogat. Hiába a fölvilágosító szó, ha nem kötelező középiskolában a fogászati kezelés. Egy 850-es létszámú iskola diákjai közül csak 29 ép fogazatát találták.

Az akceleráció miatt különös jelentőségűvé vált középiskolánkban a szexuális fölvilágosítás. A fölmerések szerint lányaink 16–17 éves korukban kezdik meg a nemi életet, s nagy százalékban szednek fogamzásgátlót. Az iskolaorvos értetlenül áll a megkérdőztetett lányok válasza előtt: hogyan jutnak hozzá ezekhez a szerekhez a

gyerekek, ki írja föl nekik? Persze, nehéz okosnak lenni, hiszen az még szomorúbb tény, hogy szép számmal jelennek meg fiatalok az abortuszbizottság előtt. A megyei tanács egészségügyi osztályán tudtam meg a következő adatokat: 1974 és 1984 között 17 ezer 596 nő kérte terhességének megszakítását, s csaknem 5 százaléka — mintegy 870 — volt fiatalok! A tíz év alatt 15 tizenéves, 218 tizenöt-tizenhat észtendő, és 635 tizenhét-tizenkilenc éves jelent meg a bizottság előtt. A művi vetélés, különösen ilyen fiatal korban, könnyen megakadályozhatja a későbbi, akkor már kívánt terhességet, s mint már említettük, megnöveli a koraszülés veszélyét. A káros következmények esélye azért is nagyobb, mert — az eseményt titkolva — a lányok gyakran egy-két nappal a műtét után már tornáznak, részt vesznek az uszodai foglalkozásokon. Helyes lenne, ha az iskolaorvos, éppen, hogy a fölmentéssel segíthessen, tudomást szerezhetne a beavatkozásról.

Szomorú tapasztalatuk az iskolaorvosoknak, hogy a középiskolások — a túlzott igénybevétel miatt — nem folytatják korábban megkezdett sporttevékenységüket, arról meg szó sincs, hogy valaki gimnáziumban kezdene edzésre járni, mert első a jó tanulmányi eredmény. Ezért látni oly sok elhízott, puhány serdülőt.

Egyértelműen károsnak ítélik meg a szakemberek a serdülők iskolai túlterhelését. A fáradtság jelei nemcsak hét végén, hanem hétköznap is jelentkeznek. A gyerekek valóságban menekülnek a délutáni elfoglaltságok elől, s nem titkolt ellenszenvet tanúsítanak az iskolai környezettel szemben. A túlfeszített munka, a mozgáshiány, neurotikussá, gyenge ellenálló-képességűvé teszi fiainkat, lányainkat, akiket megterhel még válságos időszak kezdetéig. A feszültség oldására olykor hamarabb kínálkozik a cigaretta, az alkohol, a kábító hatású gyógyszer, mint a lazító kikapcsolódás, a megnyugtató szülői szó. Amilyen fontos a kisgyerek számára, hogy 3 éves koráig mellette legyen a gyűjtő anya, éppoly szükséges lenne erre a serdülőnek — mondják a szakemberek. A kora délutáni üres lakásba hazatérő, fáradt gyerek képtelen „kiönteni” a fölhalmozott feszültségeket. Nem egyszer az ellenőrzés, az együttérzés és a szeretet hiánya tereli rossz útra az oly könnyen befolyásolható tinédzsert.

Úgy tűnik, megiscsak van mit tanulnunk a majommától! Ha mást nem: „kölykeink” védő, óvó szeretetét.

Chikán Ágnes

(Következik:
„Üdítő, tüskével!”)

Növeli a hozamot

Javitják a földeket

Környezetvédelmi feladatokat is magába foglaló, a mezőgazdasági termelést növelő térségi meliorációs munkák kezdődnek 1986-ban a Zala folyó vízgyűjtő területén. Fő célja: művelésiág-változtatásokkal — gyepterületek szántófölddé alakításával, az erozióveszélyes domboldalak gyepesítésével, illetve erdősítéssel — a Zala folyó és a Balaton vízvéd-

delme. A nagyszabású munka magába foglalja a vízrendezést, talajjavítást, valamint a hozamnövelő technológiák alkalmazását. Hosszabb tá-

von 175 ezer hektár területen kerül sor a meliorációra. Ez összesen 43 mezőgazdasági üzemet érint a megyében. A művelésiág-változásokkal lényegesen nem növekszik a szántóterület, ugyanakkor intenzívebbé válik a gazdálkodás, a hozamok a tervek szerint 20–25 százalékkal növekednek. A nehezen művelhető domboldalak fásításával pedig 8 ezer 100 hektárral gyarapodik Zala megye erdőterülete. A munkálatokat a Zala folyó alsó szakaszán, Zalaszentgróttól délre, 18 mezőgazdasági üzem területén kezdik meg.

A más ötletét nemcsak ellopni lehet

Agrárinnováció '85

Bizonyára mindenkinek volt már jó ötlete. Kinek több, kinek kevesebb. Ha azonnal nem próbálta ki a gyakorlatban esetleg meg is feledkezett róla. Ezeknek így semmi haszna, évek múltán baráti társaságban lehet vele „villogni”, fitogtatni, a saját zsenialitásukat igazolni.

A munkát könnyítő újítások, szabadalmak legtöbbször jelekednek a vállalkozók és a hasonló munkakörben dolgozók között. A múltat a jövőtől meg kell különböztetni, s az újítások csak akkor lehetnek hasznosak, ha újat hoznak a világra. Az „isteni szikra” értékével bajban vannak a vállalkozók, a vállalatok vezetői. Szerencsésnek mondhatja magát az ember, az a vállalat, az az ország, ahol az érdekek szabadon kifejeződiknek, megújulásra sarkallnak.

Sajnos, nálunk inkább érezzük a rossz példákat, mint a jókat. Hisz az ember meg nem értett igazságának tudatában, lelki egyensúlya érdekében is ahol lehet elpanszolja ötlete megvalósításának kikeresés, göcsörtös útját. Azoknak a szerencséseknak, akiknek bejön minden — ők lehetnek kevesebben — nem érdekük a dicsekvés.

Az ötlettől a megvalósulásig sok újtó ugyanazt az utat járja végig, így gondjaik egyrésze is tipikus, vagyis szakszerűen orvosolható. S ez a segítség sohasem lehet csak emberbaráti, aminek haszna van az egyben üzlet is. Ebből következik, hogy a fél nem ismert üzlet, veszteség. Szerencsére léteznek már hazánkban is ilyen szervezetek, akik mások újításáiból élnek. A pécsi székhelyű Pannónia Műszaki Fejlesztő Agrárinnovációs Közös Vállalat hamar nagykorúvá lett, s az ország egyre több mezőgazdasági, és egyéb agrárjellegű üzemében ismert. A hét éve a baksi térszerte megalkult és három éve önállósult szervezet ötven embernek ad feladatot. Ered-

ményeik kézzelfoghatóak, terveik sokat ígérők.

Baksai Antal, az igazgató-tanács elnöke az idei év eredményeiről nem panaszkodott, de szólt tevékenységük gátjairól is. Azt kell tisztán látni, hogy a szellemi termékek elterjesztésében érdekelt egymásra utaltak. Nyolcvannegy taggazdaságuk a legfőbb háttér, valamelyikük vállalkozni tud az újdonság kivitelezésére, kipróbálására is. Az újtónak legtöbbszor nincs pénze, eszköze az elgondoláshoz méltó kivitelezéshez. Az újdonságok megvédeléséhez is a profik tapasztalata szükséges, s kereskedőjérezék nélkül csak kevesek lehetnének részesei az új megoldásoknak. Debreceni, budapesti, keszthelyi és dombóvári irodáink az újdonságokat felhasználóknak is nevezhetjük. Tervezik, hogy a mi területünkhöz is közelednek, ha nem is megyénkben, de Baján nyitnak irodát. Ügy-
nökeik azonban minden területet felkeresnek. Szegedi kapcsolatuk nem újkeletű, a hazai fejéjprogram részeként az Agroticia Gazdasági Társaság keretében a lóbab és a durumbúza termesztését szervezik. Emellett a hazai rostlentermesztés technológiáját szeretnék gazdaságos módon megoldani.

Hogy mi minden újdonság megszületésénél bábáskodtak? Csak a legjelentősebbeket megemlíteni sem könnyű. Az energiahordozók takarékos felhasználása az egyik vezető irány. A terményszárítókhoz kapcsolható kétféle adapter az energia egyengetedét megspórolja, s így az ára egy év alatt megtérül. A különféle automata vezérlő rendszerek a szármány egyenesledettségét tartalmat garantálják. A Watt-ór az üzemi villamosenergia-fogyasztást ellenőrizi fáradhatatlanul, s azonnal jelzi a túllépést, s a korlátozó manőverekre is képes.

T. Sz. I.

Élelmiszerüzletekről

Szilveszter napján is nyitva

Az MTI tájékoztatása szerint az évbúcsúztatóra virsliből ezer tonnát szállítottak az ország üzleteibe. A legkeresettebb búrós, illetve emésztethető műbörbe töltött virsliből sajnos ezúttal sem tudják kielégíteni az igényeket. A virslik többsége mélyhűtött, ez azonban a friss áruhoz hasonlóan használható fel, élvezeti értékéből nem veszít.

Kocsonyahúsból 1400–1500 tonnát kínál a kereskedelem. Zöme ugyan ennek is mélyhűtött, viszont jobban tisztított és könnyebben felhasználható. Igaz, sokan a friss húshoz ragaszkodnak, de ebből sem lesz elegendő. Jó hír viszont, hogy a főzni való kolbászáruból a korábbiaknál szélesebb lesz a választék.

*
Érdeklődünk a Szegedi Éliker Vállalatnál az év végi kínálatról. Megtudtuk, hogy 118 üzletben várják a vásárlókat ma, hétfőn este 7 óráig, holnap, az év utolsó napján pedig reggel 7-től délután 1-ig. A szilveszteri „kellékek” bőséges a kínálat, lesz elegendő virsli, búrós malac, kocsonyahús, pezsgő és bor is. (Igaz, az alkololt nem reklámozzuk, de a szilveszter, az más...) Elismerés illeti az Éliker dolgozóit — hasonlóan a többi élelmiszert árusítótak

Schmidt Andrea felvétele
Készülődés szilveszterre

— ugyanis csak az élelmiszer-kereskedelmi üzletek tartanak nyitva 31-én. A legutóbbi nagy forgalmi csúcás a karácsonyi bevásár-

lás sikeresen lezajlott. Anynyira jól, hogy az Éliker máris teljesítette éves tervét, az 1 milliárd 540 millió forintos forgalmat.